

SEMINARI:

EL(S) PAPER(S) DE LES DONES.

La reescriptura creativa de la història en l'obra de les escriptores catalanes del segle XX

PROFESSORA:

Mercè Picornell

LICETC. Universitat de les Illes Balears

CONTACTE:

mercepicornell@gmail.com

CRONOGRAMA DE CONTINGUTS I TASQUES

DIA 1. RELLEGIR LA HISTÒRIA LITERÀRIA CATALANA DES D'UNA PERSPECTIVA DE GÈNERE

	CONTINGUTS	TASQUES
Sessió 1	Conceptes generals sobre crítica feminista, història i literatura catalana	Comentari de fragments i exemples
Sessió 2	Diferència de gènere i feminisme en la cultura catalana del segle XX	Comentari de fragments i exemples Lectura de l'entrevista de Montserrat Roig a M. A. Capmany [FG5 del dossier]

Algunes referències bibliogràfiques:

Bartrina, Francesca (2005). "La crítica literària feminista a Catalunya en els darrers trenta anys", *Literatures*. Segona època, 3, 89-102. Accessible on-line: <http://www.traces.uab.es/tracesbd/literatures/2005/literatures_a2005n3p89.pdf>.

Bartrina, Francesca (2007). "Esriptores catalanes canòniques: ballant en un camp de mines", *Literatures*. Segona època, 5, 57-67. Accessible on-line: <http://www.traces.uab.es/tracesbd/literatures/2007/literatures_a2007n5p57.pdf>.

Capmany, Maria Aurèlia (1966). *La dona a Catalunya. Consciència i situació*. Barcelona: Edicions 62.

Capmany, Maria Aurèlia (1973). *El feminisme a Catalunya*. Barcelona: Nova Terra.

Francés Díez, M. Àngels (2010). "Del jo al nosaltres: testimonis del feminisme català durant la transició". M. Muntaner, M. Picornell, M. Pons, J. A. Reynés (eds.). *Transformacions: Literatura i canvi sociocultural dels anys setanta ençà*. València: Publicacions de la Universitat de València, 73-91.

Francés Díez, Maria Àngels (2003). "La represa de la paraula: influència del feminisme en la literatura catalana actual", *Feminismo/s*, 1, 117-134.

Julià, Lluïsa (2002). "Les nostres intel·lectuals: Maria Aurèlia Capmany i Montserrat Roig", Montserrat Palau i Raül-David Martínez Gili (eds.). *Maria Aurèlia Capmany: l'afirmació en la paraula*. Valls: Cossetània. 117-130.

Julià, Lluïsa (2008). "Dones i escriptures: construcció del discurs i legitimació en la literatura catalana actual", *Literatures*. Segona època, 6, 9-27. Accessible on-line: <http://www.traces.uab.es/tracesbd/literatures/2008/literatures_a2008n6p9.pdf>.

Möller-Soler, Maria Lourdes (1982). "La crítica feminista, una parenta pobra de la crítica literària?", *Serra d'Or*, 274, 49-50.

Palau, Montserrat (2010). "La ben plantada colonitzada: dones i qüestió nacional catalana", *Anuari de l'Agrupació Borrianenca de Cultura*, 21, 79-92.

Real, Neus (1994). "El problema del gènere i la història literària: el cas de la narrativa de Montserrat Roig en la Història de la literatura catalana", 1991. *Revista Magnètica*, 3. Accessible on-line: <http://vilaweb.com/AREES/biblioteca/1991/3/3_16.html>.

DIA 2. LA CREACIÓ DE NOVES POSICIONS DES D'ON RELATAR LA PRÒPIA HISTÒRIA

DIA 2	CONTINGUTS	TASQUES
Sessió 3	D'heroïnes sensibles a detectius intrèpides? Models de dona en la narrativa catalana del segle XX	Comentari dels contes de Maria Antònia Oliver i Carme Riera.
Sessió 4	L'escriptura testimonial i la multiplicació de	Comentari del conte de Mercè Rodoreda

Algunes referències bibliogràfiques

Charlon, Anne (1990). *La condició de la dona en la narrativa femenina catalana*. Barcelona: Edicions 62.

Dupláa, Christina (1996). *La voz testimonial en Montserrat Roig. Estudio cultural de los textos*. Barcelona: Icaria.

Picornell, Mercè (2002). *Discursos testimoniales en la literatura catalana recent*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Real, Neus (2006). *Dona i literatura a la Catalunya de preguerra*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat. [Capítol 2.2.]

Ribera Llopis, Joan Miquel (1993). "Narradoras catalanas del siglo XX", *Revista de lengua y literatura catalana, gallega y vasca*, 3, 101-124. Accessible en línia: <<http://espacio.uned.es/fez/view.php?id=bibliuned:19904>>.

Ricoeur, Paul (1992). *La lectura del tiempo pasado: Memoria y olvido*. Madrid: Arrecife.

Todorov, Tzvetan (2000). *Los abusos de la memoria*. Barcelona: Paidós.

DIA 3. AMPLIANT L'HORIZZÓ DEL POSSIBLE: ESCRIURE POESIA EN FEMENÍ PLURAL

DIA 3	CONTINGUTS	TASQUES
Sessió 5	De les pioneres a les despentinades: enunciacions i corporeïtats en la poesia catalana contemporània	Comentari de la selecció de poemes del dossier.
Sessió 6	Camins: obrim camins de recerca	

Algunes referències bibliogràfiques:

Alomar, M.; Peñarubia, I. (2010). *De mi no en fan cas... Vindicació de les poetes mallorquines*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Climent, Laia (2008). *Maria Mercè Marçal, cos i compromís*. València: Institut Universitari de Filologia Valenciana.

Julià, Lluïsa (1996). (ed.). *Lectures de Maria Antònia Salvà*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Rábade Villar, María do Cebreiro (2011 [2004]). "Las antologías de mujeres en la poesía catalana (1975-2001)". *Lectora. Revista de Dones i Textualitat*: 10, 325-336. Reedició a [poesiagalega.org](http://www.poesiagalega.org). *Archivo de poéticas contemporáneas na cultura*. <<http://www.poesiagalega.org/archivo/ficha/f/586>>.

Real, Neus (2006). *Dona i literatura a la Catalunya de preguerra*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat. [Capítol 3.1.]

Reduccions. Revista de poesia, núm. 89-90, monogràfic: "La poesia de Maria-Mercè Marçal". Accessible en línia: <<http://raco.cat/index.php/Reduccions/issue/view/7647>>.

Torras, Meri (2008). "Els llavis del paper: el cos-text i el retraçament dels confins a la poesia catalana recent", *Literatures*, 8, 117-130.

Algunes antologies de poesia de dones:

Abrams, Sam (ed.). (1991). *Survivors*. Barcelona: Institut d'Estudis Nord-Americans.
[Antologia bilingüe en català i anglès]

Abelló, Montserrat; Aguado, Neus; Julià, Lluïsa, Marçal, Maria-Mercè (1999). *Paisatge Emergent. Trenta poetes catalanes del segle XX*. Barcelona: La Magrana.

Panyella, Vinyet (ed.) (1999). *Contemporànies. Antologia de poetes dels Països Catalans*. Barcelona: Institut Català de la Dona.

Riera, Carme (ed.) (2003). *Antologia de poesia catalana femenina*. Barcelona: Planeta.

Abrams, Sam, et alt. (ed.) (2004). *21 escriptores per al segle XXI*. Barcelona: Proa.

QUARKpoesia (2008). *Quàntiques! 10 poetes joves en diferencial femení*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.

Sant-Celoni i Verger, Encarna (2008). *Eròtiques i despentinades. Un recorregut de cent anys per la poesia catalana amb veu de dona*. Tarragona: Arola.

DIA 1. RELLEGIR LA HISTÒRIA LITERÀRIA CATALANA DES D'UNA PERSPECTIVA DE GÈNERE

SESSIÓ 1.1

FG1. Maria Lourdes Möller-Soler (vegeu bibliografia)

“Literatura femenina són les obres escrites per dones sobre dones alineant-se dins la perspectiva tradicional masculina amb l'ús dels mateixos estereotips i prejudicis sexuals deformadors, oblidant-se de les seves pròpies experiències i que elles mateixes també són dones: recalcaran la rivalitat entre les dones, la hipocresia femenina, les velles sempre seran ridícules, les protagonistes joves estaran desorientades, faltades d'un epicentre masculí. La literatura feminista, al contrari, descriu experiències i percepcions reals de la dona mitjançant les quals l'autor denuncia explícitament la discriminació actual i revaloritza aspectes de la idiosincràsia femenina considerats fins ara inferiors: si es pren com a norma la 'debilitat' femenina, l'agressivitat masculina és la desviació”.

FG2. Petita polèmica sobre la lectura en clau feminista de l'obra de Mercè Rodoreda (articles publicats a La Vanguardia (13/11/2002) i Avui (2/1/2003)).

Ensayo Un minucioso estudio analiza toda la producción teatral de la más importante escritora catalana de todos los tiempos (1908-1983)

Salvad a Rodoreda de las feministas

Francesc Massip y Montserrat Palau
“L'obra dramàtica de Mercè Rodoreda”

PROA
320 PÀGINES
16,80 EUROS

JORDI GALVES

Este estudio de Francesc Massip y Montserrat Palau sobre el teatro de Mercè Rodoreda insinúa de pasada un secreto a voces: sea cual sea la puerta de acceso al conjunto de su carrera (en este caso la obra dramática), no puede ser calificada de feminista. Es gran literatura, hecha por una mujer excepcionalmente dotada pero eso no es lo mismo que literatura feminista. En 1934 Rodoreda afirmaba sin rodeos en una entrevista a Delfi Dalmau: “La dona en política, en arts, en lletres? Si... Ja fa bonic... Però... Què volem que us digui, no massa. Crec que és millor saber de cosir que no d'escriure. Crec que té més talent la qui ambiciona d'ésser mestressa de casa—en el bon sentit de la paraula—que no la qui fa el pallanga pel carrer”.

Este alegato, sin duda una provocación, una pose literaria (hoy, sin ir más lejos, la demoleadora Empar Moliner sostiene que afirmar que la literatura feminista es cursi es incurrir en grave pleonismo), recuerda otras tantas poses de otros tantos escritores que desacralizan lo literario para reivindicar su pasión por la vida, por la realidad. Josep Pla afirmaba que sus padres se habían equivocado al darle una educación. Que si hubiera podido escoger jamás habría sido escritor, habría sido payés. Rodoreda sostiene su propia pose, su verdad, aunque sea algo que muy pocos quieren oír. Que el papel de las mujeres en la sociedad moderna no tiene por qué ser el que dicte el estalinismo feminista (me acojo al libro de Camille Paglia “Vamps & tramps. Más allá del feminismo” para utilizar estos términos). ¿Cómo podemos dejar a un lado lo que piensa la más

Mercè Rodoreda

ARCHIVO

Su obra describe el desencuentro entre hombres y mujeres y la imposibilidad práctica del amor

importante escritora catalana de todos los tiempos sobre el papel de la mujer en la sociedad? El feminismo ha hecho bandera de ella pero su obra literaria no acompaña. ¿Cómo podría hacerlo si es una literatura sin esperanza, sin fe en una futura sociedad igualitaria y feliz?

Describir el desencuentro entre hombres y mujeres, la imposibilidad práctica del amor es la amarga tarea a la que se dedica Mercè Rodoreda. También en

su teatro. Massip y Palau han elaborado un minucioso estudio (a veces demasiado minucioso: los capítulos 2 y 3 son un tostón imperdonable) de toda la obra dramática. Saben leerla con gran inteligencia, relacionándola no sólo con la narrativa y la biografía de Rodoreda sino con la historia del teatro catalán y de la literatura europea del siglo XX. Se analiza el estilo, los temas, la recepción crítica de la obra dramática, pero también la escenografía, el attrezzo, el vestuario, la música y los sonidos, la luz, el elemento temporal y las acotaciones teatrales. De todo ello se extraen conclusiones que cabría destacar. En primer lugar, que el teatro de Rodoreda no es para todos los públicos ni posee una calidad uniforme. Algunas de sus obras, “Maniquí 1, Maniquí 2” o “El parc de les magnòlies”, son de una calidad deslumbrante, comparable con lo mejor de su producción narrativa. Otros textos, como “La senyora Florentina i el seu amor Homer”, están en la medianía. Mientras que “Un dia” (germen de lo que sería “Espejo roto”) es sólo un esbozo poco trabajado y que “L'hostal de les tres Camèlies” sería un error, una incomprensible pifia que Rodoreda no supo advertir. Muchos grandes escritores tienen estas irregularidades fruto de su indecisión.

Es precisa una revisión “lealista” de la obra de Mercè Rodoreda. Que su éxito comercial (tras la aparición de “La plaça del Diamant”) coincidiera con el auge del feminismo político no justifica que se continúe utilizándola como estandarte de lo que no es. Sus personajes masculinos en el teatro son todos negativos (excepto los asexuados, los abuelitos) pero sus mujeres no son heroicas sino ingenuas, conservadoras, sentimentalmente inmaduras. Víctimas de los hombres, sí, pero no resistentes feministas. Su mundo no esconde “mensaje” alguno. Es un mundo centrado en los núcleos familiares, en las casas con jardín. Encontraremos la infinita paciencia de las mujeres, sus ensueños, la ilusión por un amor romántico, el gusto por las flores, las joyas y los vestidos. Es un mundo a medio camino entre Chejov y Ionesco, donde la incomunicación, la imposibilidad de comprensión entre hombres y mujeres se revela dramático y sin solución alguna. Esa era su visión de las cosas y merece respeto. |

IDÈNTICS O VARIS

Sobre 'Salvad a Rodoreda de las feministas'

MARIA ABELLÀ

De la mateixa manera que hi ha crítiques serioses i d'altres que fan plorar; hi ha també allò que es podria anomenar les crítiques còmiques, és a dir aquelles que et fan riure. Aquest és el cas de l'article de Jordi Galves aparegut a *La Vanguardia* el 13-11-2002, el títol hilarant del qual, *Salvad a Rodoreda de las feministas*, fa recordar pel·lícules com ara *Salvad a Willie*, *Salvad a los niños*, *Salvad al Tigre*. Però el títol és només la introducció d'una sèrie de gags ben administrats i excel·lentment construïts. L'excusa de què es val per a tal fi, és una assaig entorn del teatre de la Rodoreda, escrit per Francesc Massip i Montserrat Palau. Semblaria que volgués parlar de l'excusa, o sigui de l'assaig, però ben aviat el lector s'adona que no, que allò de què vol parlar és del feminisme. L'ardit és intel·ligent: Galves fa una guerxinada al lector, per distreure'l del seu objectiu principal, o sigui, li fa fer una marrada en el camí. Perquè a Galves l'únic que sembla importar-li és demostrar que Rodoreda no era feminista.

Bé, tot comença amb l'afirmació insòlita que l'obra en conjunt de Rodoreda "és gran literatura, feta per una dona excepcionalment dotada però això no és el mateix que literatura feminista". L'expressió *dona dotada* és la que dona el gir metafòricocòmic, clavet en l'adjectivació grandiloqüent *excepcionalment*, és a dir, com a excepció.

Fer literatura dotada com a dona, però, no és el mateix que fer literatura feminista. Grandios! El somriure comen-

Mercè Rodoreda en la inauguració d'una placa commemorativa

ça a insinuar-se. La citació de la mateixa Rodoreda que segueix l'afirmació jocosa de Galves és per morir-se de riure. És com si Espriu digués: "L'home en política, en arts, en lletres? Sí... Ja fa bonic... Però... Què voleu que us digui, no gaire. Crec que és millor saber fer mobles, posar canoades, adobar endolls que no saber escriure. Crec que té més talent qui ambiciona ser l'home de casa seva, en el bon sentit de la paraula, que no el

La crítica de vegades és tan seriosa i eixuta que avorreix

que fa la pallanga pel carrer". I quin sentit tindria, vist l'estat actual de la qüestió?!

La sèrie d'afirmacions que continuen vénen totes empa-

rades per veus solvents. La primera, d'Empar Moliner, a qui compara a una excavadora amb el terme *demolidora*, i de qui recorda la seva genial frase que "afirmar que la literatura feminista és cursi és incórrer en greu pleonasmè". No em digueu que no és una frase cursi i d'allò més masculina, la de la Moliner! Quina manera intel·ligent per part de Moliner de dir el que diria un home, però en boca d'una dona... La segona cita és (no pas

de Susan Falludi, de Camille Plagia de qui cita el terme *estalinisme feminista*, frase que usa per concloure, amb la lògica del discurs, un nou paràgraf que afirma que Rodoreda no és feminista perquè no té esperança ni fe en una societat futura igualitària i feliç; conclusió que dona esperança en el feminisme: esperança còmica, entenguem-nos.

Després d'un curt paràgraf en què Galves fa veure que analitza l'assaig de Massip i Palau, arriba el clímax, la conclusió: una reivindicació en clau de comèdia en què desmarca Rodoreda del feminisme, ja que si bé els personatges masculins són *tots negatius* i els femenins són *víctimes*, els personatges femenins no són per això resistentes feministes. "És clar -pensa el lector-. Si ho fossin, potser no serien víctimes".

No puc més que felicitar un article així. La crítica de vegades és tan seriosa i eixuta que avorreix. És evident que la Rodoreda no és feminista. És una època difusa de sufragismes, de burgeses, de sindicalistes d'esquerra... És també evident que la Rodoreda tria no triar, i potser en aquest no mullar-se la Rodoreda aconseguix ser escoltada (com a no sospitosa de) pels qui manaven en el seu temps... També és cert que l'ús que els altres fan dels autors (vegeu Carner, Ferrater, etc.) té poc a veure amb els mateixos autors i les seves obres. És veritat que els autors mereixen respecte, això sí, mai manipulació interessada. I la manipulació té moltes cares, de vegades feministes i de vegades antifeministes.

FG3. Elaine Showalter ("Feminist Criticism in the Wilderness", *Critical Inquiry*, 8: 2)

"Mentre els nostres conceptes sobre periodicitat literària es basin en l'escriptura masculina, l'escriptura femenina quedarà per força assimilada a un entramat irrellevant; parlem sobre un Renaixement que no és un renaixement per a les dones, un període Romàntic en el qual les dones són en conflicte. Al mateix temps, la història contínua de l'escriptura femenina ha estat suprimida, deixant enormes i misteriosos buits en els relats sobre el desenvolupament del gènere. La crítica ginocèntrica ha avançat molt en el camí de proporcionar-nos una perspectiva diferent sobre la història literària."

FG4. Elaine Showalter ("Feminist Criticism in the Wilderness", *Critical Inquiry*, 8: 2)

"La idea d'estudiar les escriptores com un grup apart no està basada en el fet que totes siguin iguals, o en el fet que desenvolupin un estil semblant, pròpiament femení. Però sí que compten amb una història especial, susceptible d'anàlisi, que inclou consideracions tan complexes com l'economia de la seva relació amb el mercat literari; els efectes dels canvis socials i polítics en la posició de les dones davant els individus i les implicacions dels estereotips de l'escriptora, així com de les restriccions de la seva independència artística"

"En primer lloc, hi ha una frase llarga d'imitació de les característiques principals de la tradició dominant, i una interiorització dels seus models d'art i de les seves concepcions dels rols

socials. En segon lloc, hi ha una fase de protesta contra aquests models i valors, i de defensa dels drets i valors de la minoria, que inclou una petició d'autonomia. Per últim, hi ha una fase d'autodescobriment, un retorn cap a l'interior des de l'alliberament de part de la dependència de l'oposició, una recerca d'identitat. En una correcta terminologia, aquestes fases es podrien denominar Femenina, Feminista i de la Dona”

FG5. Marcel·lina Moragues: “Això va per ells” (Selva, s. XIX)

Jo sa llengo he de tenir
a dins sa boca estotjada?
No pot ser, aquesta arruxada
cap dona la pot sofrir.

A on me ve aquest miraclet?
Com si li emportàs a ell
si es ventall és un fusell
o si duim es corsé estret.

Més valdria, més valdria...
mes no ho vull dir, que llavò
si jo d'un pic fes es tro
Don Llorenç s'enfadaria.

“Mirau-les a ses bajanes
més primes que fil de ferro
amb so cos com es d'un gerro
i enceses com a magranes;

que se passegen pes Born
vestides o desfressades,
i amb ses cares empolvades
com es quemuiar des forn.”

Si això vol dir en Mira-nines
d'en Llorenç mal casadís,
jo li promet parlar llis
i donar-n'hi de farines.

A vostè el salva una cosa;
(per escoltar-ho s'acot),
i és que jo no ho puc dir tot
perquè es vestit me fa nosa.

Mirau-los: veis aquell pollo
que passa taconejant
dins campanes amagant
dues cames com un rollo.

A on se'n va? Això és segur!
En es càfè tot lo dia
a jugar-hi sa camia
si és que és seua sa que du.

Veis aquell altre tot trist
que es passeja per la Rambla
amb sos mostatxins de gamba,
qui ara el veu i qui l'ha vist!

Era un pobret escrivent

que enganà una pobra al·lota
prometent-li una marrota.
plena d'unces? No: de vent.

[...]

Pocs doblers i molta fatxa
aquell des cabells raüls;
que diuen que té més ulls
que tot un covò d'alatxa.

En es Teatro el veureu
que tots es palcos rondeja
perquè es pensa que festeja
una al·lota que no el veu.

Mirau aquell cara trista
que pretén d'homo sabut,
i sa carrera li put
menos quan fa una conquesta.

[...]

Que vos ne reis, al·lotetes?
No rigueu que en vénen més
flastomant just carreters
i de tothom fent gacetes.

I pretenen d'educats!
I en s'honor que ells ne somien
per no res se desafien.
Mirau-los si hi van sollats!

Sa qüestió se fa molt bona:
I creis-me, vos assegur
que m'atur perquè m'atur,
i valgue-los que som dona.

FG 6. Judith Fetterley (1978). *The Resisting Reader*. Indiana University Press.

"Com a lectores, professores o acadèmiques, les dones aprenen a pensar com a homes, a identificar-se amb els punts de vista masculins, i a acceptar com a normal i legítim un sistema masculí de valors, un dels principis centrals del qual és la misogínia" i també "Així, doncs, el primer acte del crític feminista ha de ser esdevenir un lector resistent més que no assertiu i, en aquest rebuig d'assentir, ha de començar el procés d'exorcitzar la ment masculina que ha estat implantada en nosaltres. La conseqüència d'aquest exorcisme és la capacitat del que Adrienne Rich descriu com revisió, "l'acte de mirar cap enrere, de veure amb ulls frescs, d'entrar en un text vell amb una nova direcció crítica". I la conseqüència, llavors, d'aquesta revisió, és que els llibres mai més no seran llegits com havien estat llegits i perdran així el seu poder de dirigir-nos inconscientment cap als seus designis. Alhora que les dones òbviament no poden reescriure obres literàries perquè esdevinguin nostres i reflecteixin la nostra realitat, podem explicitar la realitat que intenten reflectir i canviar la crítica literària d'una conversació tancada a un diàleg actiu".

FG7. Joanot Martorell (1490). *Tirant lo blanc* (adaptat des de la font: <http://www.fut.es/bdt/tirant>). Capítol 436

CDXXXVI. Com Tirant vencé la batalla e per força d'armes entrà lo castell.

[Parla Carmesina] --Mon senyor Tirant, no canvieu en treballosa pena l'esperança de tanta glòria com és atènyer la vostra desitjada vista. Reposau-vos, senyor, e no vullau usar de vostra bel·licosa força, que les forces d'una delicada donzella no són per a resistir tal cavaller. No em tracteu, per vostra gentilesa, de tal manera. Los combats d'amor no es volen molt estrènyer; no amb força, mas amb enginyosos afalacs i dolços engans s'atenyen. Deixau porfídia, senyor; no siau cruel; no penseu açò ésser camp ni lliça d'infels; no vullau vèncer la que és vençuda de vostra benvolença: cavaller vos mostrareu damunt l'abandonada donzella. Feu-me part de la vostra homenia perquè us pugui resistir. Ai, senyor! I com vos pot delitar cosa forçada? Ai! E amor vos pot consentir que faceu mal a la cosa amada? Senyor, deteniu-vos, per vostra virtut e acostumada noblesa. Guardau, mesquina! Que no deuen tallar les armes d'amor, no han de rompre, no deu nafrar l' enamorada llança! Hajau pietat, hajau compassió d'aquesta sola donzella! Ai cruel, fals cavaller! Cridaré! Guardau, que vull cridar! Senyor Tirant, no haureu mercè de mi? No sou Tirant! Trista de mi! Açò és lo que jo tant desitjava? Oh esperança de la meva vida, vet la teva Princesa morta!-

I no us penseu que, per les piadoses paraules de la Princesa, Tirant estigués de fer son llavor, car en poca hora Tirant hagué vençuda la batalla delitosa, e la Princesa reté les armes e abandonà's mostrant-se esmortida. Tirant se llevà cuitadament del llit pensant que l'hagués morta, e anà cridar la Reina que li vengués ajudar.

FG8. Joan Maragall (1860-1911)

"Conjugal"

La flor de l'abraçada ja ha granat
i ets com el cep que duu la dolça carga:
tota tu t'has estès i reposat
com ple de pàmpols el sarment s'allarga.

Com en una visió misteriosa
ta mirada sovint fixa s'extàsia:
la teva mitja rialla és majestuosa
i en la boca et floreix plena de gràcia.

En el teu si fecund, ¿què pot haver-hi
que et llença una llum viva pel semblant?...
Els dies són comptats del gran misteri.
iOh, dona, dó'm el fill que estimo tant!

FG9. Fragment del conte de Carme Riera: "As you like, darling", *Epitelis tendríssims*. Barcelona: Edicions 62, 1981.

"Ni la carícia més agosarada, ni la llengua més sensitiva mai no em feren sentir tan torbada ni tan plena de desig. Era un desig immens, la mar que arribava en onades i no moria mai: a cada ona abatuda sobre la platja en seguia una altra i una altra de manera que tots els porus de la pell se sentien cridats a un concert de bromera i vaivé, arrasats i submergits, aclaparats per la seva intensitat. I, malgrat la seva força, procurava dilatar tot el que podia els moments en què el plaer més absolut seria ja improrrogable, executat l'últim ritu de la cerimònia. Les seves tendreses insospitades, els seus jocs amagats, la ductilitat amb què sabia adornar-me em produïen uns efectes inusitats. Quan acostava la seva boca als meus pits i el seu alè orejava els mugrons em semblava que les poncelles havien espletat per primera vegada en dues roses coronades d'espines. I quan els llavis, després de perseguir totes les papallones de les natges i foragitar les abelles que un temps clavaren llur escurçó en la dàlia negra del sexe, es colgaven suaument sobre els pètals, una esgarripança antiga feta de tots els tactes moria en un bes de lluna plena, intens, profund, dolcíssim".

SESSIÓ 1.2.

FG1. Montserrat Palau (2010). [Vegeu la bibliografia]

"De la mateixa manera que els relats identitaris dels estats nacionals regulen el paper de les nacions, els relats identitaris nacionals també presenten el seu punt de vista i marquen els rols i comportaments del grup, els dels homes i els de les dones. I, fins i tot, desenvolupen codis i lleis per definir qui/què és pròpiament un home i pròpiament una dona, qüestions centrals en les identitats dels membres de la col·lectivitat".

FG2. Josep Torres i Bages que escrivia l'any 1892 a *La tradició catalana* (citada a Palau 2010).

"L'organització social de Catalunya és la recta interpretació de la naturalesa, ateses les condicions peculiars en què vivim. L'organització familiar és la patriarcal, compatible amb tot el progrés dels temps i la complicació que sempre importa una civilització ja antiga; les relacions entre marit i muller són les que tingueren ja entre si Adam i Eva en els primers moments de la creació del nostre llinatge sobre la terra, i l'autoritat del pare és plena i divina, sense limitació legislativa [...] L'organització de la família catalana és la vertadera organització cristiana, perquè és l'eterna, la natural, la que des del principi inspira el Summe Legislador de la humana naturalesa".

FG3. Eugeni d'Ors (1958[1911]). *La Ben Plantada*. Barcelona: Selecta.

Teresa, nom ple de gràcies, quan es pronuncia a la manera dels catalans.

Teresa és un nom castellà. Allí dalt és un nom adust, encès, groc, ascètic, aspre. És un nom que rima amb totes aquestes coses, de les quals es parla tant, de «la fuerte tierra castellana», de «el paisaje austero, desnudo, pardo», de «los hombres graves, vestidos de fosca bayeta», de «Ávila de los Caballeros», de «el alma ardiente de la Santa», de «Zuloaga, pintor de Castilla», de «El retablo del amor», de «La mística sensualidad, esposa de Cristo o mujeruca». Ja sabeu, fa?, quina mena de coses vull dir.

Però arriba el mateix nom a casa nostra i de passar-se'l per la boca d'una altra manera, guanya una altra sabor. Una sabor alhora dolça, casolana, calenta i substantiva, com la de la coca ensucrada. Teresa és un nom que té mans; capaç de la carícia, de l'abraçada i de la labor. Teresa és un nom, a la vegada modest i molt fi. Teresa és un nom feiner. Teresa és un nom per a respondre, amb una veu de contralt: «Servidora, em dic Teresa». Teresa és el nom de les que tenen, com l'Adelaisa del Comte damnat (la qual no es va dir Adelaisa sinó perquè vivia en uns temps molt romàntics, historiat i ornamentals), una mica de sotabarba arrodonit i un clot a cada galta.

FG4. PARÈNTESI: LA PROJECCIÓ POLÍTICA DE LA DONA ESCRIPTORA A LA MALLORCA DELS ANYS TRENTA

1) Maria Mayol. "Des del Foment de Cultura de la Dona", *Sóller*, 30/10/1926

"En la nostra Sóller –gràcies a Déu– sempre s'ha vist en les famílies un ver interès per educar i instruir els seus infants. Malgrat això, notam que dins el jovent hi ha prou jovenetes que per causes anòmales es troben avui dedicades a art o ofici sense haver sortit de l'analfabetisme. Perquè analfabeta és tota persona incapaç d'escriure correctament el que pensa i de tenir una idea elemental dels principals coneixements humans, i en trobaríem moltes qui manquen d'aquest recurs".

2) María Luisa Savall, "¿Feminismo?", *Sóller*, 25 de setembre de 1926.

"El caso es que un grupo de señoras intelectuales ha pensado construir un casino, una asociación (no recuerdo el nombre que le ponen) en donde por módico precio pueda la mujer disfrutar de buena biblioteca, de un bar, de billares, etc., etc.; es un proyecto soberbio pero..., deberá de ser no para todas las mujeres sino para aquellas que renuncien a construir una familia, pues las que tengan en su casa, un par, como mínimo, «de querubenes», no creo tengan tiempo para las carambolas, ni para la charla de casino. Perdonen esas señoras, pero ¿es eso feminismo u otra cosa? Puede ser que debido a mi ignorancia no llegue a vislumbrar la amplitud de ese proyecto, pero, francamente, no veo en él otra cosa que la de apartar a la mujer del seno de la familia donde le corresponde y donde, a pesar de toda su cultura, debe

estar. Fàcil es que ese proyecto haya sido inspirado por uno de tantos llevados a cabo por otras naciones en las que la mujer está educada a la última palabra de la civilización, pero que jamás, en cuanto imujer! podía compararse con la nacida bajo el sol de España; aquí el rey astro deja sentir sus hechizos, allí domina la niebla; ¿qué pueden sentir los corazones en un ambiente tan frío? ¿Por qué hemos de imitarles? Española, sin dejar de ser amante de la cultura, en sus ocios, o ha de estar en la reja o practicando el bien; dejemos esas ideas tan poco feministas. ¡Un casino de mujeres!, ¡¡¡qué horror!!!”

3) Famam [Francisca Alcover], “Consideracions de darrera hora”, *La Voz de Sóller*, 18 de novembre de 1933.

El *lastre* de la Religió i de la família és la dona. Enmig de les onades de la indiferència són les dones les qui han aguantat el tresor de la fe combatuda. [...] Ara la Religió i la família bambolegen. Les lleis combaten la Religió privant l'ensenyança de la seva doctrina, i ataquen la família llevant als pares el dret de triar l'educació dels fills. Ara més que mai fa falta un bon *lastre*! I les dones qui han aguantat sempre la vida moral i la vida social, no poren negar la seva cooperació a la vida nacional; i al prendre-hi part per primera vegada, han de seguir fent l'ofici de sempre: de *lastre*. [...] La dona ha de fer indefectiblement funció de *lastre*, perquè el barco de la nació pugui arribar a bon port.

4) Maria Mayol (1933). “Aclarando unas coincidencias y rechazando unos insultos”. *La Voz de Sóller*, 9 de desembre.

Esta señorita suspira para que el barco de la nación llegue a buen puerto; por eso mismo suspiro yo. Así es que respecto a ese particular, he de manifestarle que coincidimos totalmente. La discrepancia se levanta en la apreciación de si el barco peligra por falta de lastre o de si se hunde por exceso. Está usted, señorita Famam, en su derecho de gritar «lastre, lastre» si cree que el barco zozobra; estoy yo en el mío de gritar también «¡no más lastre!» si estoy en la convicción de que lleva un exceso que lo hunde. En este vocerío, ambas coincidimos en un mismo anhelo de evitar el naufragio.

5) Francisca Alcover: S. A. (1933). “El mitin de la ‘Unión de Derechas’”. *La Voz de Sóller*, 18 de febrer.

No la col·laboració vistosa i oficial —és massa patent el trist paper de les dones diputats i ens fa somriure la nova col·lecció de dones batllesses— sinó la col·laboració en la feina, que començant cadascú a ca seva, la dugui a la major extensió possible, i arribi fins a les urnes el dia de les eleccions. La col·laboració abnegada, sense retribució, qui trobarà la seva recompensa en el triomf dels ideals, perquè som també partidària que les dones no han de conèixer més *enchufe* que el de la planxa elèctrica. (S. A. 1933a)

6) Francisca [Famam] (1933). “Por la moral y por las costumbres: A vosotras, mujeres mallorquinas”. *El Luchador*, 3 de juny.

La invasión turística nos ha hecho ver de todo. Y así, ha sido manchada la serenidad azul de nuestras playas, la monotonía feliz de nuestras calles y hasta la santidad de nuestros templos, por esta invasión inmoral que ha dado un bofetón que ha hecho enrojecer de vergüenza al recato sencillo de Mallorca, y yo quisiera de vosotras, mujeres mallorquinas, *las auténticamente mujeres y mallorquinas*, las que os doléis por las desgracias de la Patria grande, que tengáis una mirada comprensiva para la Patria chica y os convenzáis que si se desmoralizan las naciones es debido al desmoralizamiento de los pueblos que las componen. Y a vosotras toca —mujeres mallorquinas— ser con vuestros trajes y vuestras costumbres *la prótesis continua* que se oponga como un dique a la moderna oleada de mal gusto. [...] ¡Mallorquinas! Lo que vemos a menudo circular por nuestras calles es un abuso de frescura que sofoca y nosotras no debemos consentir que se nos tome por pacientes espectadoras de espectáculos indignos que no se toleran ni en las capitales más populosas. A demostrar con las obras nuestra propuesta: que no puedan nunca confundirnos con las que vienen de fuera. [...] ¡velad por vuestras tradiciones!... (y todo eso, os lo pide una mujer...)”

FG5. Fragments d'una entrevista que Maria Aurèlia Capmany va fer a Montserrat Roig, publicada a la revista *Cultura*, l'abril de 1991. Reproduït des de la pàgina <www.escriptors.cat>.

MAC —*A casa meva la influència va ser de tots dos, del pare i de la mare, però el prestigi va ser sempre de la mare. El pare era un home més acomodaticí... Tots dos eren molt contestataris, en aquell temps, "anti-" totes les convencions que es van imposar en la postguerra, però la mare era també iconoclasta i la més valenta...*

MR —*Pensa que els homes d'aquesta generació, el teu pare i el meu pare, que era amic del teu i que havia vingut a casa a explicar rondalles, eren gent que havien rebut una clatellada molt forta. Jo ara ho veig: no ho veia, aleshores, quan em vas conèixer a l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual. Però et poses a la pell d'aquests homes que als anys trenta tenien uns projectes i que de sobte tot això se'ls enfonsa, i a més a més no eren uns exiliats, ni tampoc vivien en uns ghettos culturals per a quatre elitistes, sinó que continuaven treballant i estaven entre la gent, i això era el seu mèrit. La por, el fàstic, l'angúnia i el desig de sobreviure de la vostra generació, ja no eren tan forts entre nosaltres. Vam aprendre a sobreviure després.*

MAC —*Sí. La nostra generació és una generació molt ofegada, perquè a més la gent de la vostra edat o una mica més joves que nosaltres ens van veure sempre com una mena de relíquia; no sabien ben bé d'on sortíem i què fèiem. És una generació molt rara, en aquest sentit. A mi em fa molta gràcia cada vegada que es torna a parlar de la generació dels cinquanta com si fos la gran víctima de la postguerra. Jo el que sé segur és que sóc la lleva del 39, o sigui que l'any 37, la gent que tenia la meva edat se'n va anar al front. Això és l'única cosa que sé, que els de la lleva del 39, com que vam haver d'estar tant de temps callats i no dèiem res i estàvem tan enrabiats i tan de mal humor, no vam tenir un reconeixement públic...*

MR —*No us vau crear, tampoc, un món de fantasia...*

MAC —*Ah, no! Això, no!*

MR — *...que és la diferència amb la meva generació. Nosaltres ja no havíem de sobreviure, vull dir físicament, com vosaltres. I aleshores sí que ens vam crear un món de fantasia, en una universitat, si vols, feixista, però on era molt fàcil buscar els professors que t'agradaven o organitzar manifestacions i assemblees. Me'n recordaré sempre, de l'impacte que em va fer quan, a la Caputxinada, us hi vaig veure, a tots...*

MAC —*Hi ha una pregunta d'aquestes que es fa sempre, tòpiques. De vegades va bé fer preguntes tòpiques. ¿Tu quan vas començar a escriure? ¿Quan t'engegues? ¿Quan imagines una història?*

MR —*Cap als divuit anys. Quan ja havia deixat l'Escola Adrià Gual i anava a la Universitat. Vaig començar a fer contes. Els deixava a sobre la taula del despatx del meu pare perquè veiés que jo escrivia. Una mica perquè em fes cas. Amb tants fills i haver-se de guanyar la vida i tot això! El meu pare, aleshores, no em deia res i me'ls tornava corregits [...]. Vaig començar a escriure en aquella època. Sobretot a la Universitat, vaig aprendre a desdoblarme. Jo vivia tot aquell batibull universitari, però, al mateix temps, m'interessava veure'l, des de lluny, o sigui, veure com ens comportàvem, el material humà que hi havia. Escrivia al bar de la Facultat de Lletres. Un bar que feia molta pudor de salsitxes de Frankfurt. Aquell era el lloc meravellós de les nostres reunions.*

MAC —*Sí, dona, i de les nostres també!*

MR —*Com que pràcticament no anàvem a classe, perquè només anàvem a les classes d'en Riquer, de l'Antoni Vilanova, d'en Bleuca, d'en Rico, etc., em passava moltes hores sense anar a classe, moltíssimes hores. Jo seia al bar i escrivia el que sentia. Llavors va néixer un dels primers contes que surt a *Molta roba i poc sabó*. En aquell moment ja tenia moltes ganes d'escriure.*

MAC —*Em fan molta gràcia totes aquestes coses que em dius, perquè la primera cosa que escrius és el que sents d'immediat. Hi ha una necessitat de captar el que tens d'immediat. Jo no sóc mai protagonista, o ho sóc, malgrat la meva decisió. Però en canvi em fa molta gràcia, perquè tu pares l'orella.*

MR —No és que em veïes protagonista. No. Suposo que la realitat, per a mi, era tan incomprendible, en aquell moment, que necessitava convertir-la en una altra cosa. I posar-hi ordre. Ara ja no em passa. És un procés diferent al teu.

MAC —*És a la inversa. Tu, no dic que fossis protagonista, però eres molt receptora del que s'esdevenia al teu voltant, no fabulaves fora del teu temps.*

MR —No és ben bé així: a *Molta roba...* hi ha contes situats en èpoques anteriors a la meua. A *Ramona, adéu*, hi ha una part que passa a començaments de segle i una altra durant la República. El mateix esdevé a *El temps de les cireres* i *L'hora violeta*. La meua era una realitat sense herois, sense mites, perquè els grans líders universitaris que jo veia, que molt valents i molt coratjosos, al mateix temps eren éssers bastant...

MAC — *...pusil·lànimes.*

MR — Pensa, a més, que jo partia d'una base literària bastant pobra, però llegia molt, i al mateix temps, necessitava escriure i convertir en paraules tot allò que veia. Això al començament. Però a mesura que han anat passant els anys, la realitat immediata no és tant que m'interessi menys, com que ja veig que no l'entendré definitivament. És un disbarat. Aleshores ve quan em distancio.

MAC — *El primer llibre que vaig llegir de tu va ser el Molta roba i poc sabó, i em va interessar moltíssim i em va agradar. Però en la novel·la teua que es diu La veu melodiosa, allà fas gairebé la mitificació de la realitat i en fas una rondalla. Això a mi em va agradar molt, moltíssim... I aquell protagonista, una persona tancada, separada de tot i per acabar-ho d'adobar lletja, em va impressionar molt. ¿És la primera vegada que t'allunyes del reflex directe de les coses per inventar-te una història?*

MR — No, perquè a *Molta roba...* hi ha històries inventades. Com a *El temps de les cireres* i a *L'òpera quotidiana*. Són personatges i situacions inventats. Però, com diu Faulkner, escrivim sobre allò que coneixem. Amb els anys, la realitat esdevé simbòlica. Una de les coses que m'ha costat més a la vida és aprendre a escriure amb fredor, allò que deia Txèkhov, que en el moment d'escriure has de tenir el cor com si fos de marbre. Distanciar-se és un aprenentatge. L'escissió vida-literatura és difícil de viure-la. Poder viure per un cantó i escriure per l'altre. Suposo que calen anys d'aprenentatge per saber una mica què és la creació... I molt d'ofici.

MAC —*Ho matisaria, això de la fredor posterior, quan t'has alliberat, i que per explicar has de sentir-te lliure... De vegades escrius amb una tensió terrible...*

MR — Jo crec que no hi ha fórmules per escriure i que ningú no pot aconsellar l'altre com ho ha de fer. Una mateixa ho va descobrint. I amb les pròpies dificultats, amb els propis errors i, sobretot, amb el dubte constant de si tens o no tens talent. Després, a poc a poc, saps el que vols. I apostes per escriure bé. En definitiva, busques emocionar, tant el cor com la ment, i si ho fas malament, ni emociones ni convences. Suposo que a tu també et devia passar al començament. Sovint parles de la influència de Salvador Espriu...

MAC — *I tant! D'una manera extraordinària!... Però, és clar, de professor no en tens ni un, per escriure... Però tu tenies algun mirall, m'imagino...*

MR — Jo sí, tenia diversos miralls, és clar. En primer lloc et tenia a tu, però era un mirall complet com a persona i com a escriptora.

MAC — *Una altra cosa, Montserrat [...] tu has fet al llarg de la teua vida molts llibres d'encàrrec. En això ens assemblem, perquè jo també n'he escrits molts. Explica'ns què són per*

a tu aquests llibres... alguns molt emocionats, com tot el teu treball en els camps nazis... També em va agradar moltíssim el treball de la teva estada a Leningrad, potser perquè jo també en venia i em va agradar molt aquella teva passejada per la ciutat... Què signifiquen per a tu respecte a la teva pròpia obra?

MR — Suposo que és una mena d'esquizofrènia que tinc entre el que tu deies abans de l'ansia d'investigar sobre la realitat, que va molt més lligada a la feina periodística i que m'agrada molt, i l'altra, que és més de ficció i purament literària. Tots els llibres d'encàrrec que he fet m'ha agradat de fer-los, perquè me l'he passada molt bé i perquè m'han despertat alguna passió. Concretament, el llibre *Els catalans als camps nazis* va néixer perquè m'ho va dir en Josep Benet. Aquest llibre, a mi, em va desvetllar molt. Potser perquè, per primera vegada a la vida, descobria el sofriment, el de debò. I a més, el sentiment d'impotència, perquè el dolor d'una víctima dels nazis ja no tenia retorn. Aquesta gent havia patit, havia arribat fins als límits i res del present, és a dir, del després els ajudava a tornar altra vegada a això que anomenem realitat, tret d'algun cas escadusser. Després, en vaig fer un en què també m'ho vaig passar molt bé, que va lligat al descobriment de la pròpia ciutat, *Barcelona a vol d'ocell*, que em va fer pujar en un helicòpter —i a mi em fa pànic volar! Vaig pujar dues vegades i vaig dir: ja en tinc prou. Aquest em va divertir perquè vaig haver de llegir moltes coses sobre Barcelona i descobreixes que és una ciutat molt misteriosa —que t'he de dir, a tu! Sempre m'havia considerat barcelonina, però amb aquest llibre vaig saber per què estava contenta de ser barcelonina. Tens l'empelt de segles al darrere, de moltes veus que potser no han estat escrites però hi són. Un altre llibre d'encàrrec és el que he fet darrerament amb el Cesc, *L'autèntica història de Catalunya*. En Cesc em va demanar que poses text als dibuixos de quaranta anys de professió. Explicar als japonesos una història que sembla tan inversemblant com és la postguerra i la retòrica franquista... Pensava: ¿com un japonès podia entendre frases com "La llei de l'embut"? ¿Com que en Cesc fa tants dibuixos de personatges amb un embut a sobre, imagina't... [...] Jo crec que tenim un problema, no sé si et passa a tu, però a mi cada vegada em passa més: a vegades se'ns demana, als que escrivim, que opinem de tot. La gent es pensa que els que escrivim tenim opinió per a tot. Aquesta setmana m'han demanat de participar en cinc debats diferents, i cap relacionat amb la meua feina. I jo no tinc opinió per a tot. Suposo que també et passa, no? A mi personalment m'agradaria molt dedicar-me només a la literatura. I al periodisme.

MAC — *A mi els llibres d'encàrrec també sempre m'han agradat. De vegades m'han vingut d'una manera molt sorprenent, que no pensava que me'ls poguessin encarregar, i que fins i tot he dubtat un moment, però després he dit que sí, perquè ja he trobat un motiu per fer-ho. Jo sempre he dit que m'agradaria que m'encarreguessin una novel·la i no me l'encarrega ningú.*

MR — És que, les novel·les, no ens les demanaran mai...

MAC — *No, no ens les demanen, i em sap un greu horrorós. M'agradaria que em diguessin: faci una novel·la sobre... la bella Chelito. Primer diria: "què diu, ara!". I després: "imagina't les coses que podria dir de la bella Chelito, potser descobriria tot un món".*

MR — Suposo que la novel·la és un acte innecessari...

MAC — *Sí, afortunadament.*

MR — Cap societat exigeix novel·les i també afortunadament! I això vol dir que escrius la novel·la quan vols, quan et dóna la gana, quan pots, quan tens les teves hores... I realment és el teu producte, perquè l'has fet amb una llibertat total.

DIA 2. LA CREACIÓ DE NOVES POSICIONS DES D'ON RELATAR LA PRÒPIA HISTÒRIA

FG1. Sobre les "novel·les femenines" de consum. Jeroni Moragues, *Diari de Sabadell*, 16 de setembre de 1924. Citat per Neus Real [vegeu bibliografia]

"Al primer capítol coneixeu l'heroïna (invariablement és bellíssima, sense ni una tara física) [,] una noia de vint anys que té totes les qualitats, totes les virtuts; al segon capítol apareix 'ell', és un xicot ben plantat, elegant, *esportman*, però, ai las, un 'calavera'; al tercer capítol ell coneix a ella i canvia de vida d'una manera *repentina* quedant bé per a tota la vida, al quart capítol es casen; a l'epíleg surten rodejats de fills i han fundat un hospital. / Totes aquestes coses són molt boniques, però gairebé sempre tan apartades de la realitat que les pobres llegidores arriben a crear-se un món fals, fals a tot ésser-ho, i es pensen que viuen en ell i es passen la vida talment creient-se heroïnes de novel·la i després quan es troben de cara a la realitat [,] com no tot els hi surt com a les novel·les [,] no saben fer altra cosa que creure's desgraciades i donar-se cops de cap a la paret; coses que per cert no deixen de ser immorals".

FG2. Dolors Monserdà. *La fabricant*. Barcelona: Selecta, 1972[1904]

"Com ja s'haurà pogut observar per lo narrat, la filla de casa en Coromines era una noia de lo més modestet d'aquest món [...] ajudada de sa natural vivesa, donava per resultat, que per aclarir el seu judici, no li fessin gran falta el devessall d'estudis amb què les modernes corrents s'empenyen a marejar la intel·ligència de les noies en els temps actuals. Bondadosa i treballadora, concentrada en ella mateixa, per no tenir persones de la seva satisfacció amb qui esplaiar ses emocions".

"A les poques noies amb què fins llavors havia enraonat en Pere Joan, així del seu poble com de Barcelona, els faltava molt perquè s'assemblessin en sa conversació a l'Antonieta, que a la fi havia rebut una bona criança, que era sèrie, reflexiva i amb sentiments finament delicats. [...] Trobà també que les dues hores que passà al seu costat s'havia escorregut amb una pressa i una dolçor que feia temps que no havia fruit".

FG3. Carta de Mercè Rodoreda a Anna Murià. Desembre de 1945. Citada a N. Real. "Dona i literatura els anys trenta". Tesi doctoral. 2003.

"La meua vida durant aquests anys te l'aniré donant a trossos en diverses cartes. He fet bruses de confecció a nou francs i he passat molta gana. He conegut gent molt interessant i l'abric que duc és herència d'una russa jueva que es va suïcidar [...]. A Limoges van quedar-se'm un ovari però el que no deixaré a França serà ni la meua energia ni la meua joventut [...]. Encara donaré molt joc: no pas amb cartes. I, sobretot, vull escriure; res no m'ha fet tant de plaer d'ençà que sóc al món, com un llibre acabat d'editar i amb olor de tinta fresca. Em sap greu no haver vingut amb vosaltres, m'hauria sentit més acompanyada, hauria treballat, em requen tots aquests anys inútils, desmoralitzadors, però me'n venjaré. Els faré útils, estimulats, que els meus enemics tremolin. A la més petita ocasió tornaré a fer entrada de cavall sicilià. No hi haurà qui m'aturi..."

FG4. Aurelio Rodrigo Sospedra (1954). *Formación del espíritu nacional*. Madrid: Ediciones de la Delegación Nacional del Frente de Juventudes.

"La horda roja, sedienta de sangre, no se detuvo ante ninguna clase de atropello ni crimen. Los templos fueron profanados, incendiados y cerrados al culto; los domicilios de los que no militaban en el Frente Popular, violados; las propiedades confiscadas; el comunismo libertario impuesto en la mayoría de pueblos; los religiosos, falangistas, militares y personas de orden asesinadas, y el propio jefe de la Falange, tras un simulacro de proceso, fusilado en Alicante. La revolución comunista roja, dirigida por los agentes de Rusia, con sadismo refinado, con una premeditación doblemente criminal, con los atroces martirios de sus 'checas', con los espeluznantes 'paseos' y con su insaciable sed de sangre española, no respetaba edad, sexo ni condición alguna. Pero ni las cárceles, ni los paseos, ni las checas, ni los delatores, pudieron extirpar de los corazones españoles el afán de reconquistar a España para España. Ni las Brigadas Internacionales pudieron hacer retroceder al Ejército Nacional, ni el medio millón de caídos por Dios y por España en la retaguardia roja, consiguió desalentar a los que alegremente se jugaban la vida en el continuo acto de servicio en la 'Quinta columna'. El

triunfo del Movimiento Nacional rompió definitivamente con un pasado vergonzoso para abrir un nuevo período glorioso en la Historia de España”.

FG5. Mercè Rodoreda. La plaça del diamant. Barcelona: Club Editor, 1983[1962]

“I aquell dia, per sopar, vam menjar entre tots tres una sardina i un tomàquet florit. I si haguéssim tingut gat, no hauria pas trobat l’espina.

I vam dormir junts. Jo al mig i un nen a cada banda. Si havíem de morir, moriríem així. I si a la nit hi havia alerta, i les sirenes ens despertaven, no dèiem res. Ens quedàvem quiets, només escoltant, i quan tocaven la sirena d’acabament, si podíem corríem però no sabíem si estàvem adormits perquè callàvem sempre.

El darrer hivern va ser el més trist. Se'n duien els nois de setze anys. I les parets estaven plenes de cartells i jo, que no havia entès aquell cartell que deia que havíem de fer tancs, i que amb la senyora Enriqueta ens havia fet riure tant, si en quedava un tros per alguna paret, ja no em feia riure gens. Hi havia homes molt grans que aprenien de fer la guerra pels carrers. Joves i vells tothom a la guerra, i a la guerra els xuclava i els donava la mort. Moltes llàgrimes, molt mal per dintre i per fora”.

CONTES PER COMENTAR:

1. Maria Antònia Oliver (2003). “De l’infern al paradís”, *L’illa i la dona*. Barcelona: Edicions 62.
2. Carme Riera (1975). “Te deix, amor, la mar com a penyora”, *Te deix, amor, la mar com a penyora*. Barcelona: Laia.
3. Mercè Rodoreda (1979[1958]). “En el tren”, *Tots els contes*. Barcelona: Edicions 62.
4. Montserrat Roig (1980[1970]). “De com una criada de l’Eixample intenta d’escarxofar-se a la nostra estimada Barcelona”, *Molta roba i poc sabó...* Barcelona: Edicions 62.

DIA 3. AMPLIANT L'HORIZZÓ DEL POSSIBLE: ESCRIURE POESIA EN FEMENÍ PLURAL

1. Manuela de los Herreros i Sorà (Palma 1845-1911)

[Poema adaptat des de la versió recollida per Isabel Peñarribia a la *plaguette: La vida cantada per les poetesses vuitcentistes*. Palma: Institut Balear de la Dona, 2004]

A D. Maria Pons de Pons (1875)

Si vol que entrem en raons,
Li diré que vostè sap
Que ja no es troba es meu cap
Per versos ni per cançons.

Sa poesia és dolça, és bella,
És joia de preu sense fi;
Però ja és morta per mi
O jo som morta per ella [...]

D'aquest ram ja no sé res
D'ençà que la vida em pas
Amb un infant en el braç
I s'altre infant dins és bres.

I en veritat li puc dir,
Sense que ho prenga per riure,
Que he perdut de tot s'escriure
I quasi quasi es llegir.

Ja res de lletres m'agrada
Ja llibres no sé que són
I, en una paraula, el món
Ja m'ha pegat betcollada

Per això vull acabar
I avui tancaré sa porta:
Per sa poesia som morta,
Per mai més ressuscitar.

2. Clementina Arderiu (Barcelona, 1889-1976)

EL NOM

Clementina em dic,
Clementina em deia.

Altres temps jo fui
un xic temorega;
el nom m'era llarg
igual que una queixa
i em punyia el cor
quan les amiguetes,
per fer-me enutjar,
molts cops me'l retreien:
"Quin nom més bonic!
-deia alguna d'elles-,
però no t'escau:
és nom de princesa."
"Ai, quin nom estrany!"
moltes altres feien;
i jo al fons de tot
sentia l'enveja
dels seus noms tan clars
de Maria o Pepa.

Clementina em dic,
Clementina em deia.

Però quin any s'enfuig
i un altre any governa.
Aquell nom que abans
féu ma tímidesa
i es tornà després
una dolça fressa
sobre el llavi d'un
-jo mateixa el deia-
ara m'és honor
i m'és meravella.
Cap nom no és tan bell
damunt de la terra
com el que l'amat
em canta a l'orella,
i entra en els recers
de l'ànima meva
i em puja al cervell
i em clou les parpelles.

Del cel de l'amor
tombava una estrella...
Ara el nom em lluu
damunt de la testa.

Clementina em dic,
Clementina em deia.

3) Maria Antònia Salvà (Palma de Mallorca, 1869 - Lluçmajor, 1958)

3.1. Sobre Maria Antònia Salvà. Josep Maria Llopart, pròleg a *Els poetes de l'escola mallorquina*. Palma: Moll, 1988.

"La poesia de Maria Antònia Salvà conté i expressa, sobretot, les petites vivències espirituals i estètiques d'una senyoreta de la fi del segle XIX, sensible i sense biografia; és a dir sense sotrats biogràfics que poguessin determinar la seva obra i reflectir-s'hi. El seu valor essencial consisteix en una rara màgia capaç de donar categoria poètica a les coses i a les anècdotes més trivials i quotidianes. Es tracta, doncs, d'una poesia plàcida i intuïtiva, poc elaborada intel·lectualment, si bé molt treballada en els aspectes tècnics i formals. En els moments millors, la poetessa aconsegueix una misteriosa profunditat lírica, sense parió en la poesia del seu temps".

3.2. D'un cactus

Com rèptil monstruós de pell clapada,
d'entranya llefiscosa, era ajocat
al seu racó bevent la solellada.
De sobte, sa malícia desvetllada,
enrevisclant-se va esquerdar el test.
Enllà de l'hort, que se'n perdés el quest,
dalt una paret seca fou llançat,
i al cap de temps, damunt les pedres dures,
furgant per les llivanyes i juntures,
trobí el vell drac encara aferrissat.

3.3. Al roserar

Pues i flors té el roserar;
Cal que respir o que em defensi?
--Qui, per les roses, en silenci
--No es deixaria esgarrinxar?

3.4. Maria Mercè Marçal "Furgant per les llivanyes i juntures" [Poema d'homenatge a Maria Antònia Salvà]

Furgant per les llivanyes i juntures
Trobí el vell drac encara aferrissat
(*"D'un cactus"*, M.A. Salvà)

Furgant per les llivanyes i juntures
d'aquesta paret seca, entre mac
i mac d'oblit, entre les pedres dures
de cega desmemòria que endures,
et sé. I em sé, en el mirall fidel
del teu poema, aferrissadament
clivellar pedra de silenci opac
dona rèptil, dona monstre, dona drac,
com el cactus, com tu, supervivent.

3.5. A les donzelles dels anys dos mil

Oh vosaltres, pressentides flors d'amor i gentilesa
Que viureu quan mon passatge s'haurà fet esborradís;
Jo us endreç per aleshores, amical, una escomesa
Que s'allunya de mos versos dins l'esbart voleiadís.

4) Fragment de Josep Maria de Sagarra. "Poesia femenina", *La Publicitat*, 22 de juny de 1924

"Les dones que escriuen versos acostumen a produir-se en les literatures una mica carregades de sensibilitat. La poesia heroica, la poesia popular i primitiva, canta sentiments primaris, contrastos violents, coses dites amb paraules essencials, extraordinàriament suggestives i sense gaire complicacions.

Ara en els pobles on s'ha analitzat molt, on s'ha viscut molt i l'oci de mil experiències proporciona mil cares de sensibilitat, el tipus de poeta es va dividint i subdividint, dintre les formes de la poesia van entrant totes les possibilitats psicològiques, tots els punts de vista del món i de l'altre món. En aquest moment és quan solen aparèixer les poetesses. Elles acostumen a jugar amb els mateixos elements verbals que juguen els poetes.

La manera de dir i fins la manera de sentir i veure les coses és emmanllevada de la poesia viril. Però els nirvis de les dones més susceptibles, més afinats, llur vida fisiològica i psicològica tan distinta i tan misteriosa, duu a la poesia un color especialíssim que quan la poesia ho és de debò, dóna a les diverses poesies nacionals el so delicat d'una nova corda.

5) Cèlia Vinyes (Lleida 1915 - Almeria 1954)

SEMPRE QUE VEIG LA MAR

I sempre que veig la mar
sent que a l'esquena m'hi neix
com una cua de peix
empeltada de volar.

I sempre que veig la mar
la pell s'escata salada,
i la trena pentinada
verda d'algues, es desfà.

I sempre que veig la mar
ma veu de fonoll marí
al coll clava el volantí,
i ja no puc més cantar.

Diria quan veig la mar
que a les prades de la mar
els crancs em mengen els ulls,
mes el cor salpa xalest.

6) Montserrat Abelló (Tarragona, 1918)

6.1. Aquest cos que ara veieu

Aquest cos que ara veieu,
vell i decrepit té el valor
d'un vell pergamí.

Mireu les mans i els dits
que es mouen pel teclat
inquiets buscant plasmar
amb lletra més clara
pensaments encara
fugissers.

I els ulls interrogants
i la boca que ha perdut
el seu esclat. I tanmateix
no deixa d'estimar.

Amb la pàtina sempre
present d'aquest desig intens
del voler ser prop vostre.

6.2. Desembasto els anys

Desembasto els anys
que damunt del cos
s'han tornat cuirassa.

Em miro al mirall
I ni veig altra cosa
que aquesta pell

que se m'adhereix
com un guant destenyit
que he dut massa temps.

Però em queden els ulls i sé
que dins d'aquest cos
encara m'hi corre ben roja la sang.

6.3. M'he despulat del tot

M'he despulat del tot,
he llençat els meus joiells,
les meves robes. Ara camino nua
dins del meu cos que és únic.

Seguiu-me amb els vostres ulls,
les vostres dents, les vostres mans
ben netes, les ungles ben tallades,
sense cap clivella, i el cervell
on creixen pensaments i idees
dins un espai tancat.

És el meu cos que us parla.
cada cop, cada fissura us diu

tot el que sóc i he estat.

Us miro...

El meu amor és dens i
els somriures se m'escapen
de la boca i cauen
dibuixant cercles sobre rostres,
que resseguí amb els dits.

No hi ha pas res més enllà
d'aquesta línia que s'escampa,
des d'uns llavis que volen estimar
i no saben altra cosa.

7) Maria-Mercè Marçal (Barcelona 1952-1998)

7.1. DE PARAR I DESPARAR TAULA

Amor, saps?, tot avui, la meua porta
frisant per fer-te pas s'obria sola.
S'han omplert de viandes plats i taula.
Tot resplendia en els cristalls de l'aigua.
El julivert s'ha refet. (El rellotge
toca les cinc. Vindràs?) Tota la casa,

avui no sembla la mateixa casa.
Creix l'orenga i s'enfila per la porta.
La fruita accepta el rept4e del rellotge.
(Ja ho sé: les sis, i encara parlo sola!)
A l'aigüera vessunya un somni d'aigua
i plou desig a raig sobre la taula.

Amor... (Les set: no véns. Sota la taula
s'amaguen els neguits. Fora de casa,
la tristesa!) Quin goig els dits de l'aigua
acaronant rajoles! Pany i porta
com floriran quan tu arribis! Sola-
ment vull que calli aquest rellotge.

Toquen dos quarts de vuit. Sóc el rellotge
que amb minuts i segons paro la taula.
Toco les vuit i, del cap a la sola
de la sabata, sento que la casa
ja no sé si és meua. Per la porta
fuig, enyorat, el cor desfet de l'aigua.

Toco les nou i les deu, i sóc l'aigua
gebrada a les agulles del rellotge.
Amunt i avall ja no sóc jo qui em porta.
Per encobrir neguits ja no tinc taula.
Trenco el mirall i em rediu que sóc sola.
Puja el desig i clivella la casa.

Per les esclatxes, veus?, fujo de casa,
raiera d'aquest foc que invoca l'aigua.
(Vindràs quan morirà l'hora més sola?)
La fruita perd l'aposta amb el rellotge
i la tardor fa el ple damunt la taula.
Res no troba sortida per cap porta.

La nit truca a la porta i ve ben sola:
desparo taula i nego dins de l'aigua
desig, rellotge, orenga, plats, cor, casa.

7.2. LLUNA GRANADA

Company, mosseguem la vida!
Que l'amor ens ragui els llavis:
Farem un pacte de sang
quan lluna plena s'ablami!

Farem un pacte de sang,
una conjura de ràbia
que ens faci estalvis del seny
que ens té la sogra filada!

Company, mosseguem la vida
sota la lluna granada.

7.3. LA IMPOSTORA

Qui em dicta les paraules quan et parlo?
Qui m'incrusta de gestos i ganyotes?
Qui parla i fa per mi? És la Impostora.
M'habitava sense que jo ho sabés
fins que vingueres. Llavors va sorgir
de no sé quines golfes, com una ombra,
i em posseeix com un amant tirànic
i em mou com el titella d'una fira.
I sovint, al mirall, la veig a Ella
rescatada de no sé quina cendra.
No li facis cap cas quan Ella et parla,
encara que m'usurpi veu i rostre.
I si et barra la porta de sortida
amb el seu cos amorós i brutal
cal que la matis sense cap recança.
Fes-ho per mi també i en el meu nom:
Jo la tinc massa endins i no sabia
aturar-me al llindar del suïcidi.

7.3. MAI CAP AMANT NO HA GOSAT ARRIBAR...

Mai cap amant no ha gosat arribar
al lloc extrem des d'on tu m'acarones.
De dins enfora, amor, sento les ones
i em faig areny i duna i penyalar.

Sorra i record de demà, mans enceses
pel risc, mirall de l'ombra de l'ahir
que et congria i et féu hoste de mi,
jo visc en tu, en les teves escomeses.

Tu vius en mi i et mous pel clos comú
-aigua a l'aguait de les veus de la terra
que esborra amb sal el rastre de la guerra-

¿Sents el llevant com tempta, cor dejú,
els molls remots on l'urc se'm desaferra?
Creixent en tu, la mar i jo som u.

8. Carme Guash (Figueres, 1928 – Badalona, 1998)

No el miro: em mira.
Si provo d'ignorar-lo
ell m'imposa, tenaç, la meva imatge,
que copso de reüll.

Llavors, cal que m'hi enfronti
obertament.
Identifico d'una en una les arrugues,
valoro l'opacitat dels ulls,
quantifico flaccideses, rictus, sécs,
i avaluo, imparcial,
la visió devastada.
He viscut. I he plorat.
Accepto, finalment,
el rostre que el mirall em certifica.

De vegades, també, si estic de sort
i acluco un xic els ulls,
veig la seva ombra al meu darrere
que em besa, de bursada.

9. Teresa Pasqual (Gandia, 1952)

De Curriculum vitae

L'oblit no arriba a totes les estances
i en elles, mare, vas guardar la por
creient que els teus fills mai la trobarien,
i hui que em veig servint-me dels teus gestos
que el meu horror se sembla tant al teu,
que puc, com tu, obrir que els ulls es perden,
oberts, cansats, i vells de repetir-se,
sé que en secret i quan ningú mirava
em deixares les claus al replanell.

10. Margalida Pons (Palma, 1968)

L'estrangera

Sempre hi haurà qui, acostant-se al sol
febrós d'un finestral, digui: 'El fred
espanta el verd i crida la serena'.
Sempre hi haurà qui, sorprenent la fosca
en alguns ulls, demani pel secret
callat pel front i l'obstinada boca.
Sempre hi haurà qui sigui acollidor
com una casa encesa en una vall
lluny dels oratges i de la tempesta.
Amb els ulls clucs puc sentir alenar
tot el futur, puc traspasar l'indars
de pedra, puc dissoldre'm, però tot
se'm fa de cop, ofec avall, inútil.
Sóc l'estrangera que, extingit el so
de la darrera veu morta al naufragi,
s'acosta al port oliós del record.
En altre temps, el fred era un malson,
la llum naixia entre les teves mans
i als nostres peus tremolava la terra.

11) Maria Beneyto (València, 1925 – 2011)

Veu per a un fill nonat

Fill meu remot, el no nascut de mare
el no arrelat a aquesta carn de dona,
mai no engendrat, presència no viscuda
jo et demane el silenci, jo no et cride...
He nascut massa vella. Vinc de l'ombra

i ja et portava al si l'ànima meua
quan la claror em va ferir els passos.
Vaig vindre amb tu, dual ja per a sempre.
Quin núvol vares ésser en els muscles
de la infantesa meua no esclatada!
(Ara et pregunte des de lluny per ella:
es va creuar amb tu, la vares veure?)
El nostre encontre –quan?- fou un misteri,
jo somiava els braços de carn teua
com dues branques de dolçor pregona
o com dos istmes de la llum quallada.
Però també et sentia fet cadena
al meu coll, fet d'amor que asfixiava.
Et sentia avançar cap al meu viure
interposat entre les veus dels altres...
I en mi romans, fet mur en l'invisible,
tancant la meua porta a l'abraçada
gelós de l'home que podria dur-te
des del teu fons, des del llimac a l'aire.
Ai fill, ai mort, ai ànsia meua viva!
Què vols de mi, què dius que he de donar-te?
Quina animàlia ets dins de ma vida
devorant-me feréstec la tendresa?

Allunya't ja de mi, fill de silenci,
deixa'm ja sola, sense pes, crescuda.
Als llimbs d'infants nonats, pot ésser trobes,
companyia i aguardant-te, ma infantesa.

12) Dolors Miquel (Lleida, 1960)

12.1. Tam-tam

El costellam de l'esquelet del poema no pot suportar
aquest batec bantú, zulú del nostre cor.
La sang, a rierades, corre per les temples.
La paraula se'ns torna palmell fred de mà.
El vers arrambat al naixement de la bragueta.
Jo sóc un poema vaginal.
Tu ets una verga poètica.
Això és amor. El Sena ho sap.
No sé parlar.
No puc dir res.
Tinc la llengua paralitzada a la teva boca.
Sóc un animal ajaçat dins del joc de la teva boca.
Sóc un animal assedegat de l'aigua de la teva boca.
Tot el món per una dolça construcció del Nosaltres en l'Un.
El món ho sap.
Això és l'amor.
Tam-tam antics a la selva de les venes.
L'esquelet del poema no pot suportar aquesta embranzida.
Defalleix sense ser ni no ser.
Ja no tinc veu.
Et tinc ben meu.
Tu i jo ho sabem. Això és l'amor.

12.2. MARE NOSTRA

*Mare meva, que no ni sé on ets,
de qui només en tinc el nom...*

Mare nostra que esteu en el zel
sigui santificat el vostre cony
l'epidural, la llevadora,

vingui a nosaltres el vostre crit
el vostre amor, la vostra força.
Faci's la vostra voluntat al nostre úter
sobre la terra.
El nostre dia de cada dia doneu-nos avui.
I no permeteu que els fills de puta
avortin l'amor, facin la guerra,
ans deslliureu-nos d'ells
pels segles dels segles,
Vagina.

Anem...

13. Mireia Vidal-Conte (Barcelona, 1970)

"de reS"

Si t'arrenco pell,
a sota,
hi sóc encara?

Potser m'has col·locat
al fons del calaix dels teus mitjons:
...sí... potser hi sóc...

Potser escolto la teva veu, poc,
—i només pressento la teva llum—
un moviment al dia...

Com que no encaixo,
com que molesto entre el munt,
em donaràs als més pobres, dins la bossa.
(ni em sargiràs)

14. Glòria Julià (Barcelona, 1983)

IX

Creixent en tu, la mar i jo som u.
M. Mercè Marçal

A ma mare

Mans de sal marina, gruixada:
sal de cocó.
Sal de llàgrima caiguda,
la sal de totes dues.

Els peus en remull:
cercam la cloïssa,
el cranc,
l'esca matinera,
pegellides amb llimona.

Som el teu mirall, la teva veu.

Ets el flaire sa
dels teus llençols estesos.
Qui aquieta el ritme
de la meva agitació vital.

Som els acords
que tu no vares aprendre.
La novel·la negra

que no sortí de l'Olivetti.

El teu mirall, la teva veu.

Canells entrelaçats:
la recança.
(L'abraçada més gran del món).
En aquests versos no hi cap
ni un bri d'agror.
Cada lletra és feta de vida,
marinera valenta,
sal de cocó.

15) Blanca Llum Vidal (Barcelona, 1986)

ÚTER

En el jardí de dins ma cova
hi surten flors de pètals llargs.
Ningú ha vist mai si tenen tija.
Són tan llargs i tan de punta
que al final ho lloen tot només mirant-ho.
S'alzinen rels damunt de l'herba
i no se sap si tenen cara o si somriuen.
Només se sent que parlen fluix
quan veuen nins. Però una veu
de font celeste brama tant
que eixorda el fetge quan se'n van.
Digereix, llavors, el bosc, la pena.
Després, en un crit com de fenàs
i arran d'un marge tallafoc
surt un nan d'entre la pensa
i se'n recorda, dels infants
que enllà d'enllà de cada astre
s'atreviren i nasqueren...

16) Mireia Calafell (Barcelona, 1980)

SENSE

No tinc carnet de sòcia
ni eslògans al balcó,
camino despistada
buscant identitats,
aquell abric que em digui
qui sóc i cap on vaig.

Però el fet és que no sóc,
ni sé, ni faig, ni escric,
ni dic, ni vaig, ni puc,
ni vull cap dignitat
que no sigui la meva,
que no parli de mi
per a refer-me sempre,
que em sobren el desitjos
i em molesta la veritat.

17) Laia Martínez (Berga, 1984)

Borratxa de gelosia

Jo,
que sempre he escurat el plat

sense rebequeries,
que sempre he encapçalat
sense pedanteria
les llistes de l'escola, del partit,
de la universitat;
jo, que he penjat d'un cartell
a l'estil nord-americà
com a treballadora del mes;
jo, que he escrit poesia,
que he fet l'amor per a aturar guerres,
que m'he venut per a comprar-te el cel;
jo, que t'he sigut sincera;
jo, que t'he esperat, sempre,
dibuixant-te camins
perquè et perdies i dient-te qui eres;
jo, que m'he tallat les ungles sola
i he plorat i rigut a les pedres
perquè no patissis;
jo, que t'he deixat ser tu
sense voler ser teva...
jo,
no sóc ningú.